

Şemseddin Sami'nin Hafta Dergisi Üzerine Bir İnceleme ve Sistemik İndeks

*An Analysis on Şemseddin Sami's "Hafta"
Journal and Its Systematic Index*

Samet Çakmak*

Öz

Şemseddin Sami; roman, tiyatro, tercüme, ansiklopedi, lügat, gramer çalışmaları gibi eserleri ile bilinen Türk dilinin önemli yazar ve araştırmacılarından. Dilin sadeleştirilmesi, eğitim ve öğretimin yaygınlaştırılması gibi konuların yanında bilimsel bilginin halka aktarılması meselesine de büyük önem vermiştir. "Cep Kütüphanesi" serisi ve ardından çıkardığı *Aile* ve *Hafta* dergileri bu amaca hizmet eden ansiklopedi çalışmalarının birer öncüsü niteliğindedir. 1880 yılında *Aile* dergisiyle kadın ve çocukların eğitilmesi konusuna odaklanan Şemseddin Sami, ardından çıkardığı *Hafta* dergisi ile hedef kitesini genişleterek bu amacını devam ettirir. "Devrinin en ciddi mecmualarından biri" olarak kabul edilen *Hafta*'da dil, edebiyat, eğitim, sanat, felsefe, tarih, coğrafya, fen bilimleri, antropoloji gibi pek çok alandaki bilginin halka tanıtılması amacını taşıyan yazılar mevcuttur.

Bu çalışmada, Şemseddin Sami'nin gazetecilik ve dergiciliği ile ilgili kısa bir bilgi verildikten sonra *Hafta*'nın tüm sayıları dikkate alınarak bir tanıtım ve incelemesi yapılacak, ardından dergide bulunan yazıların sistemik indeksine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Şemseddin Sami, Hafta Mecmuası, Hafta Dergisi, Türk Dili ve Edebiyatı

* Araştırma Görevlisi, Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, sametcakmak@gmail.com

Bu makale iThenticate sistemi tarafından taranmıştır.

Makale Gönderim Tarihi: 19 Haziran 2019

Abstract

This study was created following a five year field study, takes by hand threat Şemseddin Sami is one of the most important writers and researchers of the Turkish language known for his novels, theater, translation, encyclopedia, vocabulary, grammar studies. He has given great importance to simplification of the Turkish language, expansion of education and training, as well as the transfer of scientific information to the public. The ‘‘Cep Kütüphanesi’’ series, the *Aile* and the *Hafta* journals, that serves this purpose, are the pioneers of his encyclopaedia works. Şemseddin Sami, who focused on the education of women and children in the *Aile* journal at 1880, continues this aim by expanding his target mass with the *Hafta* journal. In the *Hafta*, accepted as ‘‘one of the most serious journal of its period’’, there are writings aimed at introducing the information to the public in many areas such as language, literature, education, art, philosophy, history, geography, science and anthropology.

In this study, after brief information about Şemseddin Sami’s journalism will be given, a publicity and examination will be carried out taking into account all the numbers of the *Hafta*, and then a systematic index will be given.

Keywords: Şemseddin Sami, Hafta Mecmuası, Hafta Dergisi, Turkish Language and Literature

Giriş: Şemseddin Sami'nin Gazeteciliği ve Dergiciliği

Türk edebiyatının bilinen ilk telif romanının yazarı olmasının yanında tiyatro, tercüme, ansiklopedi, lügat ve gramer gibi alanlarda da çığır açıcı ve yol gösterici nitelikleriyle bugün dahi önemini muhafaza eden eserler vermiş olan Şemseddin Sami (1850-1904) gazeteci ve dergici kişiliği ile de bilinmektedir.

İptidai mektebi Fraşer'de okuduktan sonra Yanya'da bulunan Zosimea Rum Lisesi'nde oldukça güçlü bir eğitim alan ve Rum, Eski Yunan, Fransız ve İtalyan dillerinin yanında Arapça ve Farsçayı da öğrenen Şemseddin Sami tahsilinin ardından 1872'de İstanbul'a gelir ve matbuat kalemünde işe başlar. Aynı yıl *Hadika* gazetesine girmesiyle gazetecilik hayatı başlamış olur. Daha önce farklı zamanlarda üç kez çıkmış olan *Hadika*'nın dördüncü döneminde gazetenin yönetimini Şemseddin Sami devralmıştır. Gazete, 20 Cemaziyülevvel 1290 tarihinde 43. sayısında "Askerlik" başlıklı ve imzasız olarak yayımlanan bir yazının sakıncalı bulunmasından dolayı kapatılmıştır (AKÜN, 1979: 411).

Hadika'nın kapatılması üzerine Ebüzziyâ Tevfik'in çıkarmaya başladığı *Sirac* gazetesinde bir süre çalışan Şemseddin Sami bu gazetenin de *Vatan Yahut Silistre*'nin basımından dolayı kapatılmasının ardından resmi olarak baş-muharrirliğini yapmakla görevlendirildiği *Trablusgarb* gazetesini 256. sayıdan itibaren yönetmeye başlar. 8 yıldır çıkmakta olan bu gazete bir sayfası Türkçe, bir sayfası Arapça olmak üzere iki dilde yayımlanmıştır. Sami, 1 yıl bu gazetenin baş-muharrirliğini yürüttükten sonra İstanbul'a döner. Bu sırada Rodos'ta sürgünde olan Ebüzziyâ adına bir süreliğine *Muharrir* dergisinin idaresini üstlenir. Ebüzziyâ'nın sürgünden dönüşü üzerine Türk basınında önemli bir yeri olan *Sabah* gazetesini kurup çıkarmaya başlar. *Sabah*'ın künyesinde "imtiyaz sahibi Papadopulos", "müdürü Mihran" ve "muharriri Ş. Sami" bilgileri yer alır. 11 ay boyunca baş-muharrirliğini yürüttüğü *Sabah* gazetesinden ayrıldıktan sonra Mihran Efendi'nin çıkarmaya başladığı *Tercüman-ı Şark* gazetesinin 1878 yılında 74. sayısından itibaren baş-muharrirliğini üstlenir. Burada "Şundan-Bundan" başlığı altında fıkralar yayımlar. Bu gazetede yazdığı siyasi yazılarda özellikle Rumeli ve Balkan meseleleri üzerinde durur ve

Arnavutlar'ın Osmanlı'dan ayrılmak gibi bir niyetlerinin olmadığı izaha çalışır. 1878'de 180. sayısında kapanan gazetenin ardından Mihran'ın kurduğu "Cep Kütüphanesi" adlı, çeşitli alanlarda halkı eğitmek amaçlı müstakil eserlerden oluşan bir serinin yayımına başlar. 1880'de kadın ve çocukların eğitimine odaklanan ve 3. sayısından sonra kapanmak zorunda kalan *Aile* mecmuasını çıkarır. 1881 yılında ise künyesinde imtiyaz sahibinin Mihran, yazarının Şemseddin Sami olduğunu belirten bilgilerin yer aldığı *Hafta* dergisini çıkarır. Şemseddin Sami 20. sayıya kadar devam edebilen bu dergilerden sonra ara ara süreli yayınlarda yazılar yazsa da düzenli bir gazete veya mecmua çıkarmayıp yoğun bir şekilde ansiklopedi ve lügat çalışmalarına girişir (LEVEND, 1969: 56-59; AKÜN, 1979: 411).

***Hafta* Dergisi**

Hafta'nın ilk sayısı hicri 22 Ramazan 1298 (18 Ağustos 1881 M.), son sayısı 20 Safer 1299 (11 Ocak 1882 M.) tarihinde çıkmıştır. Bu süre zarfında, bazı sayılardaki birkaç günlük gecikme dikkate alınmazsa, ilk 14 sayısı her hafta Perşembe günleri, 1 Muharrem 1299'dan itibaren son 6 sayısı ise haftanın değişik günlerinde yayımlanmıştır.¹ Derginin birinci sayısında Şemseddin Sami tarafından kaleme alınan "İfade-i Meram" başlıklı tanıtım yazısında devamlılık iddiası ve temennisi ifade edilmekle birlikte, toplamda 5 aylık bir sürede 20 sayı devam edebilmiştir.

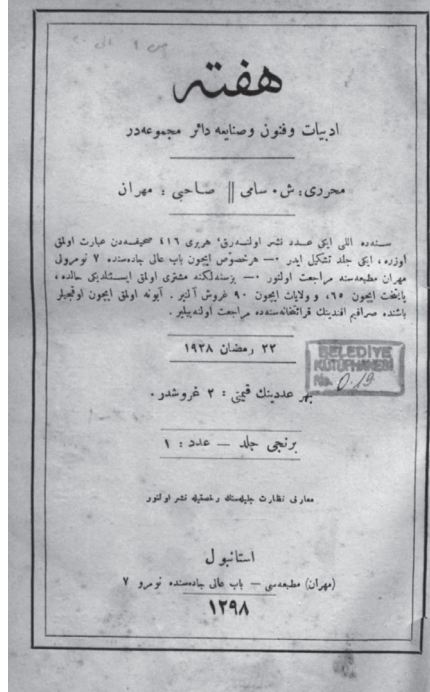
Hafta'nın dış kapağında ve künyesinde şu bilgiler bulunur:

<i>Hafta</i>
<i>Edebiyat ve Fünun ve Sanayie Dair Mecmuadır</i>
<i>Muharriri: Ş. Sami</i>
<i>Sahibi: Mihran</i>
<i>Senede elli iki adet neşrolunarak, her biri 416 sahifeden ibaret olmak üzere, iki cilt teşkil eder.</i>

¹Sayıların tarihleri ile ilgili ayrıntılı bilgi yazının sonunda verilmiştir.

Her husus için Babıali Caddesinde 7 numaralı Mihran matbaasında müracaat olunur.
Bir seneliğine müşteri olunmak istenildiği halde, Payitaht için 65, vilâyât için 90 kuruş alınır.
Abone olmak için Okçularbaşıında Sarafım kiraathanesinde müracaat olunur.
Beher adedinin kıymeti 2 kuruştur.
Maarif Nezaret-i celilesinin ruhsatıyla tab' olunmuştur.
İstanbul
1298

Künyedeki bilgilerden de anlaşılacağı üzere, Ş. Sami derginin tek yazarıdır. Bir şiir istisna olmakla birlikte *Hafta*'da yer alan tüm yazılar Şemseddin Sami tarafından kaleme alınmıştır. *Hafta*'nın her sayısı 16 sayfalık birer forma olarak düşünülmüş ve böylece yılda 416'şar sayfalık iki cilt oluşturacağı ön görülmüştür. Bu amaçla her sayıdaki sayfa bir önceki sayının son sayfasından devamla numaralandırılmıştır. Böylece, derginin son sayısı olan 20. sayı ile birlikte toplamda 320 sayfalık bir cilt oluşmuştur. Künyede de ifade edildiği üzere dergide edebiyat, bilim ve çeşitli sanat dallarıyla ilgili olanların yanında hemen her sayıda "Garâib", "Letâif", "Emsâl" ve "Lügaz" başlıkları altında eğlence içerikli yazılara da yer verildiği görülmüştür.

Hafta'nın 22 Ramazan 1298 Tarihli Birinci Sayısı

22 Ramazan 1298² tarihli birinci sayıda yer alan “İfade-i Meram” başlıklı yazısında Şemseddin Sami, *Hafta*’nın nasıl bir dergi olacağını ve çıkış amacını şu sözlerle ifade eder: “Bu derginin cem’ ve tahririnden maksat umumun istifadesini mucip birtakım malumat ve mebâhis-i nâfianın enzâr-ı âmmeye arzıyla, ümemin ikaz ve ihyası için bir iksir-i saadet ve bir ab-ı hayat-ı manevi hükmünde olan maarifin taammüm ve intişarı yolunda olan vatana âcizane bir hizmet etmektir.” Bu cümleden anlaşıldığı üzere Şemseddin Sami, o sıralar *Cep Kütüphanesi* ve *Aile* dergisi gibi teşebbüslerle halkı eğitime ve Avrupai tarzdaki bilgiyi geniş kesimlere yayma amacını burada da devam ettirmekte ve “ümemin ikaz ve ihyası” vazifesini yerine getirmeyi vatana bir hizmet olarak görmektedir. Yazının devamında Şemseddin Sami, bu gibi eserlerin karşı karşıya olduğu en büyük güçlüğün “devamlılık” olduğundan bahseder. Gerçekten de yazarın yakındığı bu devam problemi, değişik sebeplerle hem *Aile* mecmuasında hem de *Hafta*’da karşısına çıkmıştır. Ancak 3 sayı devam edebilen *Aile*’den hemen sonra çıkarmaya başladığı *Hafta* da bir süre sonra kapanır. “İfade-i Meram” da *Aile*’nin akıbetine de değinen Ş. Sami “Aile’ nin neşrinden vazgeçmeyip dördüncü adedinden başlayarak neşrine devam etmek için münasip bir vakit ve fırsata muntazırız.” açıklamasında bulunsa da buna muvaffak olamadığı anlaşılmaktadır. Bu devamsızlığın ise okuyucu kitlesinin ilgisizliği, okuma-yazma bilenlerin sayıca azlığı ve bunlar içinde de bir yazıyı etraflica düşünüp, okuyup tartmak gibi alışkanlıkların yaygınlık kazanmamış olması ile halkın mali durumunun yetersizliği gibi sebeplerden kaynaklandığını ifade eder. Bütün bu zorluklara rağmen vatan sevgisi ve millî gayreti bulunan bir yazarın ümitsizlik yerine daha fazla gayret ve çalışmayı seçmesi gerekir. Şemseddin Sami, *Hafta*’nın neşrine işte bu amaç ve motivasyonla başlar. Derginin basım işini üstlenen Mihran Efendi’nin de “devamdaki sebat ve ısrarı”ndan bahsederek yazısını sonlandırır.

Hafta’nın her sayısının ön dış kapağında yukarıda verilen künye

2 İlk sayının kapak sayfasında bu tarih bir dizgi hatası sonucu 2 ve 9 rakamlarının yer değiştirmesiyle 1928 olarak yazılmıştır.

bilgileri yer almakta, ön iç kapaklarda ise 4. sayıya kadar standart olarak derginin içeriğini belirten “Mündericat”, Şemseddin Sami'nin “Usûl-i Tenkid ve Tertib” adlı Türkçede noktalama işaretlerinin kullanımına dair kuralları belirleyen ilk eser olan kitabının tanıtımı ve bir “İhtar” bulunmaktadır. “İhtar”da, *Hafta*'nın her sayısının sonunda bir lügaz (bilmece) bulunacağı ve lügazı halledenlerin (çözenlerin) isimlerinin bir sonraki sayıda zikredileceği, halleden bulunmazsa 3 sayı sonra cevabın kendileri tarafından verileceği belirtilir. Arka iç kapaklarda 4. sayıya kadar “Cep Kütüphanesi” serisi içinde yer alan kitapların tanıtımı, arka dış kapakta ise Şemseddin Sami'nin o sıralar tercümesine devam ettiği Victor Hugo'nun *Sefiller*³ ve tercümesini tamamlayıp neşrettiği Frédéric Soulié'nin *Şeytanın Yadigârları*⁴ isimli romanlarının tanıtımı bulunmaktadır. Ön iç kapak ve arka iç kapaktaki yazıların 5. sayıdan itibaren yer değiştirdiği ve 20. sayıya kadar değişmeden bu şekilde devam ettiği görülmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi tek formalık bir dergi olan *Hafta*, 16 sayfadan oluşmaktadır. Her sayıda en az üç telif yazının/makalenin yanında okuyucunun ilgisini diri tutmak amacıyla bir “Lügaz”; çeşitli ilginç durum ve olayların aktarıldığı “Garâib”; hikmet ve ibrete dayanan küçük fıkralardan oluşan “Letâif”⁵ ve özlü sözlerden oluşan “Emsâl”⁶ başlıklı yazılar bulunur.

Hafta'nın künyesinde “edebiyat, fünûn ve sanayi'e dair” ibaresi

3 Bu tanıtımlarda, *Sefiller*'in üçte ikisine yakın bir kısmının tamamlandığı, kalan kısmının da kısa bir süre sonra tamamlanarak iki sütunlu, bine yakın sayfalık ve tek cilt halinde yayımlanacağı haber verilmekteyse de Ş. Sami'nin bu tercümeyi tamamlamadığı bilinmektedir. *Sefiller*'in tercümesi bir rivayete göre yasaklandığından, Refik Halid'e göre ise satılmadığından yarıda kalmış ve Ş. Sami'nin ölümünden sonra Hasan Bedreddin tarafından tamamlanmıştır (Bkz. AKÜN,1979: 411-422).

4 Mihran Matbaası, İst., 1295, 595 s. (Macera romanı)

5 Letâif, daha sonra Cep Kütüphanesi yayınlarından biri olarak 1300 yılında kitaplaştırılmıştır. 436 küçük fıkradan oluşmaktadır: (Şemseddin Sami, 1300).

6 Emsâl, yazarın daha önce Sabah gazetesinde “Şundan-Bundan” köşesinde yayımlanmış olduğu yazıların derlenmesiyle Cep Kütüphanesi'nden 4 cilt halinde yayımlanmıştır (Şemseddin Sami,1296). Eser ayrıca günümüz Türk alfabesine de aktarılmıştır: (Şemseddin Sami, 2010).

yer almaktadır. Bir yıldan az bir sürede ve 20 sayı çıkmış olmasına rağmen, bu üç alanda önemli yazıların yayımlandığı görülmektedir. Şemseddin Sami tek başına, derginin sayfalarını biyolojiden coğrafyaya, dil ve edebiyattan güzel sanatlara, antropolojiden fizik ve kimyaya, tarih ve felsefeden ziraata kadar pek çok farklı alanda yazdığı yazılarla doldurmuştur. Ansiklopedist kimliği ile de bilinen Şemseddin Sami'nin bu alandaki bilgi ve birikimini de yansıtan çeşitli konulardaki yazılar *Hafta*'yı son derece ciddi, seviyeli ve devrinin birçok gazete ve dergisinin içinde özel bir yere konumlandırmaktadır.

Dergide okuyucunun ilgisini diri ve devamlı tutmak maksatlı ve eğlence içerikli olanlar bir tarafa bırakılacak olursa, Şemseddin Sami'ye ait 67 adet telif yazı bulunmaktadır. Bu, yayın hayatı yaklaşık beş ay süren bir dergi için oldukça dikkat çekici bir sayıdır. Şemseddin Sami, her hafta ortalama üç yazı kaleme alarak tek başına bu yoğun faaliyeti yürütmüştür.

Bazıları birbirinin devamı niteliğinde olan yazıların pek çok farklı konuda kaleme alındığı görülür. Fakat Şemseddin Sami'nin ısrarla üzerinde durduğu meseleler toplumun eğitimi, ilmin yaygınlaştırılması ve Türk dilinin ıslahıdır. Dolayısıyla yazılarının hemen tamamında bu konuları merkeze alır.

Hafta'nın en önemli taraflarından biri Şemseddin Sami'nin Türk dili ve edebiyatı ile ilgili görüşlerinin temelini teşkil eden yazılarının önemli bir kısmının ilk defa burada yayımlanmış olmasıdır.⁷ Daha sonra genişleteceği düşüncelerini sistemli bir şekilde ortaya koyduğu bu yazılar *Hafta*'yı devrinin en önemli yayın organlarından biri haline getirir. Şemseddin Sami, Türk dili ve edebiyatının köklerini Orta-Asya'da arayan görüşlerini, Kamus-ı Türki mukaddimesinden çok daha önce *Hafta*'da yer alan yazılarında orta-

7 Şemseddin Sami'nin süreli yayınlarda çıkmış dil ve edebiyat yazılarıyla ilgili bkz.: (TOPALOĞLU: 2012). Bu çalışma, Şemseddin Sami'nin süreli yayınlarda çıkmış dil ve edebiyat ile ilgili görüşlerini içeren yazılarının metin ve inceleme şeklinde ortaya konulmasından oluşmaktadır. Şemseddin Sami'ye ait dil, edebiyat, eğitim, sanat, din, felsefe, hukuk, bilim vs. alanlarda 67 telif yazının yer aldığı *Hafta*'da bulunan 20 yazı da bu önemli çalışmada yeni harflere aktarılıp incelenmiştir.

ya koymuştur (AKÜN, 1979: 420). "Lisan-ı Türki (Osmani)" adlı yazısında "Osmanlı lisanı" tabirini doğru bulmadığını ifade ederek Osmanlı'nın bir devletin adı olduğunu ve Türk dilinin bu devletin teşekkülünden önce de mevcut bulunduğunu, dolayısıyla "Türk dili" tabirinin kullanılması gerektiğini öne sürer: "Osmanlı lisanı tabirini pek doğru göremiyoruz, çünkü bu unvan,selatin-i Osmaniye'nin birincisi fatih-i meşhurun nâm-ı âlilerine nispetle, müşarünileyhin tesis etmiş oldukları bir devletin unvanıdır; hâlbuki lisan ve cinsiyet müşarünileyhin zuhurundan ve bu devletin teessüsünden eskidir. Asıl bu lisanla mütekellim olan kavmin ismi "Türk" ve söyledikleri lisanın ismi dahi "lisan-ı Türki"dir. Cühelâ-yı avam indinde mezmum addolunan ve yalnız Anadolu köylülerine ıtlak edilmek istenilen bu isim intisabıyla iftihar edilecek bir büyük ümmetin ismidir."(12:177)⁸ Aynı yazıda, Türkçe bünyesinde günlük dile kadar sirayet etmiş olan Arapça ve Farsça kelimelerin asıl Türkçe olan Doğu (Çağatay) Türkçesinden alınacak öz Türkçe kelimelerle değiştirilmesi gerektiği fikirleri öne sürülür. Bu görev de öncelikle aydınlara düşmektedir ve değişime ilkin yazı dilinden başlanılmalıdır. Ayrıca Türkçe henüz kavram oluşturacak derinliğe sahip bulunmadığından Arapça kavramların bilim ve edebiyat sahasında kullanılmaya devam edebileceği ifade edilir. Böylece bütün Türk dünyasının aralarında aynı dili konuşan büyük bir milleti teşkil edebileceği iddiası öne sürülür. Ayrıca *Hafta*'nın farklı sayılarında yayımlanan parçadan oluşan "Lisanların Ensab ve Taksimatı" (1:11-14; 2:29-31; 4:60-62; 5: 76-78; 7: 109-110; 8: 122-126) adlı yazılarda da dünya dillerinin kökenleri ve dil aileleri ile Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yeri hakkında bilgiler verilir.

Şemseddin Sami, okuryazar olmanın fen ilimlerinin tahsilinde zorunlu bir ihtiyaç olması gerçeğinden hareketle, "Okuyup Yazmak" adlı yazıda Türk dilinin gramer kurallarının kayıt altına alınması gerektiği yönündeki görüşlerini ifade eder. Farklı milletlerin okuryazarlık oranlarıyla ilgili istatistiki bilgiler veren ya-

8 Hafta'dan yapılan alıntılarda kullanılan rakamlar derginin sayı ve sayfa numarasını/aralığını göstermektedir.

zar Türk dilindeki ses ve harf uyumsuzluğu, gramer kurallarının yazılı olmaması gibi sebeplerle okuma-yazma öğretiminin hem zor olduğunu hem de uzun zaman aldığını belirtir. Bunun önüne geçmek ve okuma-yazma oranını yükseltmek için, kullanılan alfabenin Türkçeye uygun şekilde yeniden düzenlenmesi ve gramer kurallarının kayıt altına alınması gerektiğini belirtir. “Kitabet-İnşa” başlıklı yazıda aynı durum günlük hayatta ortaya çıkardığı sorunlar üzerinden ele alınır ve çözüm önerisi olarak da Arapça ve Farsçanın gramer kurallarının Türkçeye tatbikinden vazgeçilip Türkçenin özgün gramer kurallarının yazılı hale getirilmesi gerektiği ifade edilir.

“Usul-i Mürasele” yazısında ise özel ve resmi yazışmalarda kalıplaşmış, ağır ve sadece o alanda uzmanlaşmış kimselerin okuyup yazabileceği yapay ve garip bir dilin kullanıldığı ifade edilerek bu durumun sebepleri ve çözüm yolları üzerinde durulur. Şemseddin Sami, “Kitabet” ve “inşa” tabirleri yanlış olarak birbirinin yerine kullanıldığı gibi, “mürasele” tabirinin de “inşa” ile karıştırıldığını, bu durumun da gerek özel mektuplaşmaları ve gerekse de resmi yazışmaları okunup anlaşılması güç bir hale getirdiğini ifade eder. “Bu usule ‘inşa’ namı verildiği için mi, münşi efendiler kamus ve burhan yutup, böyle muamelât-ı umumiyyeye ait evrakı elfâz ve tabirât-ı Arabiye ile doldurmaya ve seci ve kafiye ile telli pullu bir Tatar gelini haline koymaya mecbur olmuşlardır; yoksa bunların bu âdeti üzerine mi bu usule “inşa” namı verilmiştir? İki ihtimalin her hangisi sahîh olsa, zannederiz ki bu usulün “inşa” tabiriyle beraber kaldırılıp usul-i müraselenin sade, kati ve muayyen bir usul-i cedide dökülmesi eşedd-i ihtiyaçla muhtaç olduğumuz şeylerin birincilerindendir.” (16:201) Aynı yazıda, özel mektuplarda kullanılan üslubun gereksiz bir resmiyet taşıdığını, muhatabı ta’zim için kullanılan hitapların da yazanı tahkir eder derecede abartılı olduğunu, “abd-i memlûk”, “bende-i derem-harîde” gibi tabirlerin kullanılmaması gerektiği ifade edilir. “Hususiyle aile müraselesindeki usulümüz pek yolsuz olup, mesela pederlerimize, validelerimize, kardeşlerimize yazdığımız mektuplar dahi devletlüler, saadetlüler, izzetlülerle, in’amlar, ekremlerle, çâkerler, bende-i ahkarlarla, abd-i memlûklerle memlû

olup, içlerinde asla şefkat ve merhamet kokusu gelmez. Hâlbuki insan pederine yazdığı vakit, onu zihninde evsâf-ı resmîyeden tecrit ederek, mücerret peder sıfatıyla yâd etmelidir. Avrupada en büyük adamlara bile oğulları tarafından yazılan mektupların bâlâdaki unvanları “sevgili pederim”, “pederciğim”, “zavallı pederim” gibi –muhabbet ve şefkatten başka bir şeye delalet etmez-tabirlerden ibarettir.” (16:202-203)

“Tahsil-i Elsine” adlı yazıda ise yabancı dil öğreniminin önemi ve yeni bilimsel gelişmelerin takip edilmesindeki rolü üzerinde durulur: “Medeniyet-i cedide âsârından istifade ile fûnûn ve maarif ve sanayide sair Avrupa ümeminin derecesini bulmak veyahut o dereceye yaklaşmak tarikini tutmak için Avrupa lisanlarının tahsiline eşedd-i ihtiyacımız vardır.” (15:236) Bunun için Arapça ve Farsçadan sonra İngilizce, Almanca ve Fransızcadan hiç olmazsa birinin mekteplerde zorunlu olarak öğretilmesi gerektiği görüşünü dile getiren Şemseddin Sami yabancı dil öğretiminin yöntemleri konusunda da aynı yazıda çeşitli görüşler öne sürer. Örneğin sayılan bu üç yabancı dilden her birinin farklı okullarda zorunlu tutulmasıyla kolektif bir çeviri faaliyetinin desteklenebileceği ifade edilir.

Şemseddin Sami'nin *Hafta*'daki önemli yazılarından diğeri bir grubu ise şiir üzerine yazdıkları teşkil eder. “Şiir ve Şuara”, “Şarkta Şiir ve Şuara” ve “Şiirin Mahiyet ve Hakikati” bu yazılardandır. “Şiir ve Şuara” adlı yazıda şiirin ortaya çıkışı, eski devirlerden beri uğradığı değişimlerle farklı milletlerde ortaya çıkmış ve şöhret kazanmış şairler hakkında bazı değerlendirmelerden sonra eski çağların en meşhur üç şairinin (Hintli Vyasa, Davut Nebi ve Homeros) bir karşılaştırması yapılarak asıl şairlik unvanının Homeros'a ait olduğu öne sürülür. Homeros'un şairliği ve sonraki devirlerde Batı'da ortaya çıkan diğeri büyük şairler üzerinden daha çok şiirin ve şairin Batı'daki durumunun ele alındığı bu yazının sonunda “ümem-i şarkiye yani Arap ve Fürs ve Türk ümemi” şiirinin ortaya çıkışıyla geçmişteki ve bugünkü durumu başka bir yazıda ele alınacaktır denilerek “Şarkta Şiir ve Şuara” başlıklı yazıya atıf yapılır.

Birbirinin devamı niteliğinde ve *Hafta*'nın değişik sayılarında yayımlanan üç yazıdan ibaret olan “Şarkta Şiir ve Şuara”nın ilk

ikisinde Arap ve Fars Şiiri ele alınmıŐ ve unc yazı Türk Őiirine ayrılmıŐtır. Şemseddin Sami bu yazısında Türk Şiirinin İslamiyet ncesi eserlerinin, kendi zamanı için, henüz tespit edilememiŐ olmasını İslamiyet'in kabulünden sonra Arap harflerinin benimsenmesine ve eski eserlerin çeşitli sebeplerle muhafaza edilememesine bağlar. Çağatay sahası edebiyatını değerlendirdikten sonra kendi dönemi Őiirine sözü getirir ve Ziya PaŐa, Namık Kemal, Recaizade M. Ekrem ve Abdülhak Hâmid'den Türk Őiirini Avrupalı tarzda yenilemek yönündeki irade ve gayretlerinden dolayı v-gyle bahseder. Bu noktadaki en kıymetli yeri de Hâmid'e verir: "Asrımızda Ziya PaŐa ve Kemal Bey gibi bazı deb eslaf-ı Şu-aramızın tarzında ve ancak efkr-ı cedide ve hissiyat-ı Őairane-i sahiha üzerine mebni her ayıptan masun Şiir söylemiŐ oldukları gibi bu son senelerde dahi İnan Őuarası tarzının terkiyle, Avrupa Şuara-yı cedidesi usulünde bir yeni ğır açılmıŐtır ki, bu yolda en evvel Şiir söyleyen Abdülhak Hâmid Bey olup tarih-i edebiyatımızın Şiir bahsi defterine yeni bir sayfa açmıŐ ve günden güne sar-ı Ői'riyesiyle nev-hevesn-ı Ői're bir numune göstererek bu tarzın tevsii' ve tamimiyle usul-i kadimenin hedmine çalıŐmakta ve Ekrem Bey gibi iktidar-ı kalemi ve tabiat-ı Ői'riyeleri müsellem olan bazı zevat dahi -vatanımızın bir Lamartin'i olacağı anlaŐılan- bu gen Şairin Şu büyük teŐebbüsüne mzaherette himmetlerini diriğ etmemektedirler." (7:107)

"Şiirin Mahiyet ve Hakikati"Şemseddin Sami'nin bu konudaki en dikkat çekici yazılarındanıdır.Daha 1881 yılında, Recaizade Mahmud Ekrem'le aynı yıllarda, Şiirin vezin ve kafiye ile olan iliŐkisine, dolayısıyla yerleŐmiŐ olan Şiir anlayıŐına çok güçlü ve kararlı itirazlar getirir. Vezin ve kafiye-yi Şiirin hakiki unsurlarının, Şiiri Şiir yapan temel öğelerin dışında görmesi dönemine göre son derece yenilikçi bir tutumdur. "Mevzun ve mukaffa sze Şiir demek, Şiirin ve Őuaranın kadrini pek aŐaėıya tenzil etmektir."(2:24) Sami'ye göre her vezinli ve kafiyeli söz Şiir olmadığı gibi her Şiir de vezin ve kafiye "kuralına" uymak zorunda değildir. Bu düşüncelerini nl İnanlı Şair Cami'nin her vezin ve kafiyeli sözü Şiir saymayan bir cümlesi ve Kur'an-ı Kerim'in de vezinsiz ve kafiyesiz olmasına rağmen devrinde mŐriklerce Şiir sayılması örnekle-

riyle şiirin eski devirlerde de bu şartlara bağlı olmadığını belirterek ispatlamaya çalışır.

Aynı yazıda Şemseddin Sami şiirin resim, müzik ve mimari ile olan ilişkisini ve benzer yönlerini de ortaya koyar. Diğer taraftan şiir-hakikat ilişkisi, şiirin şairde ve okuyanda uyandırdığı duygunun ne olduğu ve bunun neyle ifade edilebileceği (haz/memnuniyet) üzerinde durur. Yine, farklı medeniyetlerde şiirin hangi unsurlardan oluştuğu, vezin ve kafiyeye ne derece önem verildiği gibi konular üzerinden bir şiir tarifi yapar. Şiir hakkında devirin yaygın kanaatine ve alışılmış kabullerine karşı çıkması ve yenilikçi bir tavırla tamamıyla teorik görüşlere yer vermesi bakımından son derece önemli bir poetik metin olan “Şiirin Mahiyet ve Hakikati”, şair olmamasına rağmen Şemseddin Sami'nin şiir üzerinde de ciddiyetle durmuş olduğunu gösterir.

Şemseddin Sami'nin *Hafta*'daki yazılarında ısrarla üzerinde durduğu konulardan biri de eğitimidir. Ona göre, Avrupa medeniyetine ulaşmanın yolu öncelikle halkın eğitilmesinden ve her konuda cehaletin ortadan kaldırılmasından geçer. “Memalik-i mütemeddine”de görülen ilerlemenin memleketimize de tatbiki için adeta bir eğitim seferberliği öngören Şemseddin Sami“25 Senede Islah-ı Âlem”, “Ahlak-ı Umumiye”, “Ta'mim-i Maarifin Esbab ve Usulü” ve “Terakki ve Maarif” gibi yazılarında bu konuyu ele alır. Okuma yazma bilenlerin sayısının toplumun genel nüfusuna oranla ne kadar düşük olduğunu farazi sayılarla ortaya koyduğu ve bu sayıları gelişmiş milletlerdeki oranlarla karşılaştırdığı “25 Senede Islah-ı Âlem” başlıklı yazısında, 40 yaş altı, özellikle de kadın ve çocukların⁹ eğitilmesine azami düzeyde önem verilmesi gerektiğinin altını çizer. Bir toplumun nüfusunun yaşça sekiz kısma ayrılabilceğini, bu sekiz farklı nesilden de orta yaşın altında olanların iyi bir eğitim almasıyla yaklaşık 25 yılda medeni dünyaya uyum sağlanabileceğini “bu kadar müddet zarfında

9 Şemseddin Sami'nin 1880'de çıkarmaya başladığı ve 3 sayı yayımlandıktan sonra kapanan Aile mecmuası da kadın ve çocukların eğitimi ile ilgilidir. (Aile mecmuasıyla ilgili geniş bilgi için bkz. (ASLAN, 2016: 173-182). Yine Cep Kütüphanesi yayınları arasında çıkan Kadınlar adlı eserinde de bu konuya verdiği önemi ortaya koyar (Bkz. KARACA, 2010: 136-146).

bir kavmin tamamıyla medeniyete isali imkânına şüphe edilemez”(3:39) sözleriyle ifade eder.

Tarih ve Felsefe de *Hafta*'da yer alan yazıların odaklandığı konular arasında mühim bir yer tutar. Üç yazıdan oluşan ve derginin 9, 10 ve 11. sayılarında yer alan “Medeniyet”, insanlığın tarihin en eski devirlerinden itibaren günümüze kadar geçtiği safhaların bütüncül bir bakışla ele alındığı bir yazı dizisidir. Atina demokrasisinin temelini attığı kabul edilen şair ve devlet adamı Solon ve onun ortaya koyduğu kanunlar hakkında da “Solon” ve “Solon’un Kanunları” adlı iki yazı bulunmaktadır. “Hikmet-i İslamiyenin İki Kaide-i Esasiesi” ise “her şey aslına rücu eder” mealindeki ayeti ve “dünyada rahat yoktur” hadisini yaygın olarak bilinen anlamlarının dışında ve İslam felsefesi çerçevesinde ele alan bir yazıdır. Bilimsel gelişmeleri Kur’an ve hadisler ışığında açıklayan ve tabiat ilimlerinin dini kaidelere ters düşmediğini anlatmak gayesinde olan Şemseddin Sami bu yazısında aynı zamanda çalışmanın ve sürekli ilerlemenin önemini de yine bu dini referanslara dayandırır.

Şemseddin Sami’nin düşünce ve kişilik olarak etkilendiği isimlerden biri olan, başta astronomi olmak üzere coğrafya, psikoloji, felsefe gibi birçok alanda önemli bir birikime sahip Hoca Tahsin hakkında da *Hafta*'da üç önemli yazı vardır. Bunlardan, Şemseddin Sami’nin Hoca Tahsin’in vefatı üzerine yazdığı ve derginin 20 Şevval 1298 tarihli 5. sayısıyla 27 Şevval 1298 tarihli 6. sayılarında iki parça halinde yayımlanan “Hoca Tahsin” adlı yazıda onun dünya görüşü, yaşam tarzı ve ilme olan düşkünlüğü üzerinde durulur. Sami burada onun hakkındaki yanlış bir kanaati de düzeltmeye çalışır. 40’lı yaşlarına kadar hayatı hakkında yeterli bilgiye sahip olunmayan Hoca Tahsin’in devlet tarafından Paris’e ilim tahsili için gönderilen bir grubun arasında yer aldığı ve buradaki bazı davranışları dolayısıyla “itikadı bozuk”, “Mösyö Tahsin”, “Gâvur Tahsin” gibi yakıştırmalara maruz kaldığı bilinmektedir (AKÜN, 1998: 198-206). Şemseddin Sami, kendisinden feyiz aldığı ve üzerinde hayranlık derecesinde bir etkisi bulunan Hoca Tahsin’in ilim ve fen aşığı bir insan olduğunu, iman ve itikat noktasında bir eksiğinin bulunmadığını fakat cahil ve bağınaz bir kesimin ona

“kâfir” sıfatını yakıştırdığını ifade eder. Akün'ün aktardığına göre bu yazı daha sonra Hoca Tahsin'in *Esas-ı İlm-i Hey'et* adlı eserinin baş tarafına konularak tekrar yayımlanmıştır (AKÜN, 1998:202).

Abdülhak Hâmid'in Hoca Tahsin'in vefatı üzerine kaleme aldığı “Mersiye” adlı şiir de “Kuvve-i şî'riyesini bilmünasebe beyan etmiş olduğumuz Abdülhak Hâmid Bey Efendi'nin merhum Hoca Tahsin Efendi hakkında tanzim edip, tarafımıza göndermiş olduğu mersiye-i manzumedir.” açıklaması ilk defa olarak *Hafta*'nın 26 Zilkade 1298 tarihli 10. sayısında yayımlanır. İnci Enginün'ün aktardığına göre (TARHAN, 2013: 530), Abdülhak Hâmid bu şiiri Şemseddin Sami'ye veya Ahmet Mithat Efendi'ye “Saadetlü efendim hazretleri, Hasan Tahsin Efendi merhumun vefatından mütevellit teessüratımı manzumen yazıp muteber gazetenize ihda ediyorum. Ol babda re'y ü irade zat-î âlilerinindir.” hitabıyla göndermiştir. *Hafta*'dan bir gün sonra 27 Zilkade 1298 tarihinde aynı şiir Ahmet Mithat Efendi'nin *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde de yayımlanmıştır.¹⁰ “Mersiye”, her biri numaralandırılmış 10 bentten oluşmaktadır. Bazı bölümleri sansüre uğradığı için (TARHAN, 2013: 530) noktalıdır.¹¹

Hafta'da yukarıda bir kısımdan kısaca bahsetmeye çalıştığımız eğlence içerikli yazıların dışında 67 adet telif makale/yazı bulunmaktadır. Bunlardan resim ve müzik sanatlarına dair iki yazının yanında fizik, kimya, biyoloji, ziraat, coğrafya ve sosyoloji gibi çeşitli alanlarda yazılmış yazılar da hemen her sayıda karşımıza çıkar. Bu yazıların ayrıntılı bir dökümünü hem 20 sayı için ayrı ayrı hem de her yazının odaklandığı temel konuyu dikkate almak suretiyle sınıflandırılmış olarak ayrı ayrı aktarıyoruz.

10 Akün ise (1998), TDV İslam Ansiklopedisi'nde yer alan “Hoca Tahsin” maddesinde bu şiirin iki bendini Hâmid'in kendi el yazısıyla ve sansüre uğramamış şekliyle Ş. Sami ve Ahmet Mithat'a gönderdiği belgenin bir bölümünün görüntüsünü yayımlamıştır.

11 Enginün burada şiirin değişik zaman ve yayın organlarında çıkmış şekillerini karşılaştırarak tenkitli bir neşrini yapmıştır.

1. Kronolojik İndeks (1-20. Sayı)

Yazar	Yazı Başlığı	Sayfa Aralığı
Cilt 1, Adet 1, 22 Ramazan 1298		
ř. Sami	İfade-i Meram	1-2
ř. Sami	Terakki ve Maarif	2-6
ř. Sami	Hikmet-i Tabiiye ve Kimyanın Mahiyet ve Ehemmiyeti	6-10
ř. Sami	Lisanların Ensab ve Taksimatı	11-14
ř. Sami	Garâib	14-15
ř. Sami	Emsâl	15-16
ř. Sami	Letâif	16
ř. Sami	Lügaz	16
Cilt 1, Adet 2, 29 Ramazan 1298		
ř. Sami	Kitabet-İnşa	17-20
ř. Sami	Havanın Mahiyet ve Terkibi	20-24
ř. Sami	şiirin Mahiyet ve Hakikati	24-29
ř. Sami	Lisanların Ensab ve Taksimatı – 2	29-31
ř. Sami	Garâib	31-32
ř. Sami	Emsâl	32
ř. Sami	Lügaz	32
Cilt 1, Adet 3, 6 şevval 1298		
ř. Sami	25 Senede İslah-ı Âlem	33-39
ř. Sami	Teneffüs	39-43
ř. Sami	şiir ve şuara – 1	43-46
ř. Sami	Garâib	47
ř. Sami	Emsâl	47-48
ř. Sami	Letâif	48
ř. Sami	Lügaz	48
Cilt 1, Adet 4,13 şevval 1298		
ř. Sami	Ta'mim-i Maarifin Esbab ve Usulü	49-52
ř. Sami	Teşhis-i Arazi – 1	52-56
ř. Sami	şarkta şiir ve şuara – 1	56-60
ř. Sami	Elsinenin Ensab ve Taksimatı – 3	60-62

Ş. Sami	Garâib	6
Ş. Sami	Emsâl	3
Ş. Sami	Letâif	63-64
Ş. Sami	Lügaz	64
Cilt 1, Adet 5, 20 Şevval 1298		
Ş. Sami	Okuyup Yazmak	65-69
Ş. Sami	Teşhis-i Arazi – 2	69-72
Ş. Sami	Hoca Tahsin	72-76
Ş. Sami	Lisanların Ensab ve Taksimatı – 4	76-78
Ş. Sami	Garâib	9
Ş. Sami	Emsâl	80
Ş. Sami	Lügaz	80
Cilt 1, Adet 6, 27 Şevval 1298		
Ş. Sami	Hikmet-i İslamiyenin İki Kaide-i Esasiyesi	81-86
Ş. Sami	Şarkta Şiir ve Şuara – 2	86-91
Ş. Sami	Hoca Tahsin – 2	91-96
Ş. Sami	Letâif	96
Ş. Sami	Lügaz	96
Cilt 1, Adet 7, 5 Zilkade 1298		
Ş. Sami	Cemaat-i Beşeriye	97-101
Ş. Sami	Su	101-104
Ş. Sami	Şarkta Şiir ve Şuara – 3	104-109
Ş. Sami	Lisanların Ensab ve Taksimatı – 5	109-110
Ş. Sami	Garâib	111
Ş. Sami	Emsâl	111-112
Ş. Sami	Letâif	112
Ş. Sami	Lügaz	112
Cilt 1, Adet 8, 12 Zilkade 1298		
Ş. Sami	Ahlâk-ı Umumiye	113-117
Ş. Sami	Hararet	117-122
Ş. Sami	Lisanların Ensab ve Taksimatı- 6	122-126
Ş. Sami	Garâib	127
Ş. Sami	Emsâl	127-128

Ş. Sami	Letâif	128
Ş. Sami	Lügaz	128
Cilt 1, Adet 9, 19 Zilkade 1298		
Ş. Sami	Medeniyet – 1	129-133
Ş. Sami	Ziya – Elvan	133-138
Ş. Sami	Felsefe	138-142
Ş. Sami	Garâib	143
Ş. Sami	Emsâl	143-144
Ş. Sami	Letâif	144
Ş. Sami	Lügaz	144
Cilt 1, Adet 10, 26 Zilkade 1298		
Ş. Sami	Medeniyet – 2	145-149
Ş. Sami	Elektrik	149-154
Ş. Sami	Solon'un Kanunu	154-157
Abdülhak Hâmid	Hoca Tahsin Hakkında Abdülhak Hâmid Bey'in "Mersiye"si	157-159
Ş. Sami	Garâib	160
Ş. Sami	Emsâl	160
Ş. Sami	Lügaz	160
Cilt 1, Adet 11, 3 Zilhicce 1298		
Ş. Sami	Medeniyet – 3	161-165
Ş. Sami	Islah-ı Arazi – 1	166-170
Ş. Sami	Mûsiki	170-174
Ş. Sami	Garâib	174-175
Ş. Sami	Emsâl	175
Ş. Sami	Letâif	175-176
Ş. Sami	Lügaz	176
Cilt 1, Adet 12, 10 Zilhicce 1298		
Ş. Sami	Lisan-ı Türkî (Osmanî)	177-181
Ş. Sami	Yazıların Tarihi	186
Ş. Sami	Solon	189
Ş. Sami	Madagaskar Ceziresi – 1	177-181
Cilt 1, Adet 13, 17 Zilhicce 1298		
Ş. Sami	Büyük – Küçük	193-198

Ş. Sami	İslah-ı Arazi – 2	198-202
Ş. Sami	Resim	202-207
Ş. Sami	Garâib	207-20
Ş. Sami	Emsâl	208
Ş. Sami	Letâif	208
Cilt 1, Adet 14, 24 Zilhicce 1298		
Ş. Sami	Kisb ü Kâr	209-213
Ş. Sami	İslah-ı Arazi – 3	213-219
Ş. Sami	Küre-i Arzın Kutupları	219-222
Ş. Sami	Madagaskar Ceziresi – 2	222-224
Ş. Sami	Garâib	224
Ş. Sami	Emsâl	224
Cilt 1, Adet 15, 1 Muharrem 1299		
Ş. Sami	Tayin-i Vezâif	225-229
Ş. Sami	Mıknatıs	229-234
Ş. Sami	Tahsil-i Elsine	234-239
Ş. Sami	Garâib	239
Ş. Sami	Emsâl (15: 240)	240
Ş. Sami	Letâif	240
Ş. Sami	Lügaz	240
Cilt 1, Adet 16, 8 Muharrem 1299		
Ş. Sami	Kuvvet	241-245
Ş. Sami	Ecsâmın Terkip ve Envâi	245-250
Ş. Sami	Usul-i Mürasele	250-253
Ş. Sami	Kutb-ı Şimalînin Ahval-i Tabiiyesi	253-256
Cilt 1, Adet 17, 15 Muharrem 1299		
Ş. Sami	Taksim-i Mesai ve İdare-i Kuvvet	257-262
Ş. Sami	Terkibat-ı Kimyeviye	262-265
Ş. Sami	Elsine-i İslamiye	266-270
Ş. Sami	Garâib	271
Ş. Sami	Emsâl	271-272
Ş. Sami	Letâif	272

Cilt 1, Adet 18, 24 Muharrem 1299¹²		
Ş. Sami	Volter ile Russo	273-277
Ş. Sami	Istilahat-ı Kimveyiye	277-284
Ş. Sami	Takvim – 1	284-288
Cilt 1, Adet 19, 4 Safer 1299¹³		
Ş. Sami	Semerât-ı İlim	289-293
Ş. Sami	Rüzgâr	293-297
Ş. Sami	Mıntika-i Harenin Ahval-i Tabiiyesi	297-302
Ş. Sami	Garâib	302-303
Ş. Sami	Emsâl	303-304
Ş. Sami	Letâif	304
Cilt 1, Adet 20, 20 Safer 1299¹⁴		
Ş. Sami	Kütüb-i Ahlâk	305-308
Ş. Sami	Bulut, Yağmur, Kar, Dolu, Çiy, Kırağı	309-315
Ş. Sami	Takvim – 2	315-319
Ş. Sami	Garâib	219
Ş. Sami	Emsâl	319-320
Ş. Sami	Letâif	320

2. Sınıflandırılmış İndeks

A. Dil, Edebiyat, Eğitim

1. 25 Senede Islah-ı Âlem, 3: 33-39, 6 Şevval 1298.¹⁵
2. Ahlâk-ı Umumiye, 8: 113-117, 12 Zilkade 1298.
3. Elsine-i İslamiye, 17: 266-270, 15 Muharrem 1299.
4. Hoca Tahsin – 2, 6: 91-96, 27 Şevval 1298.
5. Hoca Tahsin Hakkında Abdülhak Hâmid Bey'in Mersiyesi, 10: 157-159, 26 Zilkade 1298.

12 2 gün gecikmeli olarak çıkmıştır.

13 3 gün gecikmeli olarak çıkmıştır.

14 9 gün gecikmeli olarak çıkmıştır.

15 Yazı başlığından sonraki ilk rakam derginin sayı numarasını, sonraki rakamlar ise yazının bulunduğu sayfa aralığını göstermektedir.

6. Hoca Tahsin,5: 72-76, 20 Şevval 1298.
7. Kitabeta-İnşa,2: 17-20, 29 Ramazan 1298.
8. Kütüb-i Ahlâk,20: 305-308, 20 Safer 1299.
9. Lisan-ı Türkî (Osmanî), 12: 177-181, 10 Zilhicce 1298.
10. Lisanların Ensab ve Taksimata – 1,1: 11-14, 22 Ramazan 1298.
11. Lisanların Ensab ve Taksimata – 2,2: 29-31,29 Ramazan 1298.
12. Lisanların Ensab ve Taksimata – 3,4: 60-62,13 Şevval 1298.
13. Lisanların Ensab ve Taksimata – 4,5: 76-78, 20 Şevval 1298.
14. Lisanların Ensab ve Taksimata – 5, 7: 109-110, 5 Zilkade 1298.
15. Lisanların Ensab ve Taksimata – 6,8: 122-126, 12 Zilkade 1298.
16. Okuyup Yazmak,5: 65-69, 20 Şevval 1298.
17. Şarkta Şiir ve Şuara – 1,4: 56-60, 13 Şevval 1298.
18. Şarkta Şiir ve Şuara – 2,6: 86-91, 27 Şevval 1298.
19. Şarkta Şiir ve Şuara – 3,7: 104-109, 5 Zilkade 1298.
20. Şiir ve Şuara – 1,3: 43-46, 6 Şevval 1298.
21. Şiirin Mahiyet ve Hakikati,2: 24-29, 29 Ramazan 1298.
22. Ta'mim-i Maarifin Esbab ve Usulü,4: 49-52, 13 Şevval 1298.
23. Tahsil-i Elsine,15: 234-239, 1 Muharrem 1299.
24. Terakki ve Maarif,1: 2-6, 22 Ramazan 1298.
25. Usul-i Mürasele,16: 250-253, 8 Muharrem 1299.
26. Volter ile Russo,18: 273-277, 24 Muharrem 1299.
27. Yazıların Tarihi,12: 186, 10 Zilhicce 1298.

B. Tarih, Felsefe, Sosyoloji

28. Cemiyet-i Beşeriye,7: 97-101, 5 Zilkade 1298.
29. Felsefe,9: 138-142, 19 Zilkade 1298.
30. Hikmet-i İslamiyenin İki Kaide-i Esasiyesi,6: 81-86, 27 Şevval 1298.
31. Medeniyet – 1,9: 129-133, 19 Zilkade 1298.
32. Medeniyet – 2,10: 145-149, 26 Zilkade 1298.
33. Medeniyet – 3,11: 161-165, 3 Zilhicce 1298.
34. Solon,12: 186-189, 10 Zilhicce 1298.

35. Solon'un Kanunu,10: 154-157, 26 Zilkade 1298.
36. Taksim-i Mesai ve İdare-i Kuvvet,17: 257-262, 15 Muharrem 1299.
37. Takvim – 1,18: 284-288, 24 Muharrem 1299.
38. Takvim – 2, 20: 315-319, 20 Safer 1299.
39. Tayin-i Vezâif,15: 225-229, 1 Muharrem 1299.

C. Sanatlar

40. Mûsiki,11: 170-174, 3 Zilhicce 1298.
41. Resim,13: 202-207, 17 Zilhicce 1298.

D. Fen Bilimleri

42. Büyük – Küçük,13: 193-198, 17 Zilhicce 1298.
43. Ecsâmın Terkip ve Envâi,16: 245-250, 8 Muharrem 1299.
44. Elektrik,10: 149-154, 26 Zilkade 1298.
45. Hararet,8: 117-122, 12 Zilkade 1298.
46. Havanın Mahiyet ve Terkibi,2: 20-24, 29 Ramazan 1298.
47. Hikmet-i Tabiiye ve Kimyanın Mahiyet ve Ehemmiyeti,1: 6-10, 22 Ramazan 1298
48. Istılahat-ı Kimveyiye,18: 277-284, 24 Muharrem 1299.
49. Kuvvet,16: 241-245, 8 Muharrem 1299.
50. Mıknatıs,15: 229-234, 1 Muharrem 1299.
51. Semerât-ı İlim,19: 289-293, 4 Safer 1299.
52. Su,7: 101-104, 5 Zilkade 1298.
53. Teneffüs, 3: 39-4, 6 Şevval 1298.
54. Terkibat-ı Kimyeviye, 17: 262-265, 15 Muharrem 1299.
55. Ziya – Elvan,9: 133-138, 19 Zilkade 1298.

E. Coğrafya, Ziraat

56. Bulut, Yağmur, Kar, Dolu, Çiy, Kırağı, 20: 309-315, 20 Safer 1299.
57. İslah-ı Arazi – 1,11: 166-170, 3 Zilhicce 1298.
58. İslah-ı Arazi – 2,13: 198-202, 17 Zilhicce 1298.
59. İslah-ı Arazi – 3,14: 213-219, 24 Zilhicce 1298.

60. Kisb ü Kâr, 14: 209-213, 24 Zilhicce 1298.
61. Kutb-ı Şimalînin Ahval-i Tabiiyesi,16: 253-256, 8 Muharrem 1299.
62. Küre-i Arzın Kutupları,14: 219-222, 24 Zilhicce 1298.
63. Madagaskar Ceziresi – 1,12: 189-192, 10 Zilhicce 1298.
64. Madagaskar Ceziresi – 2,14: 222-224, 24 Zilhicce 1298.
65. Mıntıka-i Harrenin Ahval-i Tabiiyesi, 19: 297-302, 4 Safer 1299.
66. Rüzgâr,19: 293-297, 4 Safer 1299.
67. Teşhis-i Arazi – 1,4: 52-56, 13 Şevval 1298.
68. Teşhis-i Arazi – 2,5: 69-72, 20 Şevval 1298

F. Diğer

69. Emsâl, 1: 15-16;2: 32;3: 47-48; 4: 63-64; 5: 80; 7: 111-112; 8: 127-128;9: 143-144;10: 160;11: 175;13: 208;14: 224; 15: 240;17: 271-272;19: 303-304;20: 319-320;20: 319-320.
70. Garâib, 1: 14-15; 2: 31-32; 3: 47; 4: 63; 5: 9; 7: 111; 8: 127; 9: 143; 10: 160; 11: 174-175; 13: 207-208; 14: 224; 15: 239; 17: 271; 19: 302-303; 20: 219
71. Letâif, 1: 16; 3: 48; 4: 64; 6: 96; 7: 112; 8: 128; 9: 144; 11: 175-176; 13: 208; 15: 240; 17: 272; 19: 304; 20: 320;
72. Lügaz, 1: 16; 2: 32; 3: 8; 4: 64; 5: 80; 6: 96; 7: 112; 8: 128; 9: 144; 10: 160; 11: 176;15: 240

Sonuç

Hafta, Şemseddin Sami tarafından 22 Ramazan 1298 - 20 Safer 1299 tarihleri arasında, yedi günlük periyotlarla çıkarılmış bir süreli yayındır. Dergi, toplamda 5 aylık bir sürede 20 sayı devam edebilmiş ve 320 sayfalık bir cilt oluşmuştur. Bir şiir istisna olmak üzere, *Hafta*'da çıkan tüm yazılar Şemseddin Sami'ye aittir. 16 sayfadan oluşan derginin her sayısında en az üç telif yazının/ makalenin yanında okuyucunun ilgisini diri tutmak amacıyla bir "Lügaz"; çeşitli ilginç durum ve olayların aktarıldığı "Garâib"; hikmet ve ibrete dayanan küçük fıkralardan oluşan "Letâif" ve özlü sözlerden oluşan "Emsâl" başlıklı yazılar bulunur. Künyesinde "edebiyat, fünûn ve sanayi'e dair" ibaresi yer alan dergide bu

alanlarla ilgili önemli yazıların yayımlandığı görölmektedir. Şemseddin Sami derginin tek yazarı olarak biyolojiden coğrafyaya, dil ve edebiyattan güzel sanatlara, antropolojiden fizik ve kimyaya, tarih ve felsefeden ziraata kadar pek çok farklı alanda yazılar kaleme almıştır. *Hafta*'da Şemseddin Sami'ye ait 67 adet telif yazı bulunmaktadır. Bazıları birbirinin devamı niteliğinde olan ve başlıklarının numaralandırıldığı görölen bu yazılar oldukça geniş bir konu yelpazesine yayılmış olsa da Şemseddin Sami'nin ısrarla üzerinde durduğu meseleler toplumun eğitimi, ilmin yaygınlaştırılması ve Türk dilinin ıslahıdır. Dolayısıyla yazılarının hemen tamamında bu konuları merkeze alır. Şemseddin Sami'nin Türk dili ve edebiyatı ile ilgili görüşlerinin temelini teşkil eden yazılarının önemli bir kısmının ilk defa burada yayımlanmıştır. Daha sonra genişleteceği düşüncelerini sistemli bir şekilde ortaya koyduğu bu yazılar *Hafta*'yı devrinin en önemli yayın organlarından biri haline getirir. Şemseddin Sami'nin ansiklopedi alanındaki bilgi ve birikimini de yansıtan çeşitli konulardaki yazılar *Hafta*'yı son derece ciddi, seviyeli ve devrinin birçok gazete ve dergisinin içinde özel bir yere konumlandırmıştır.

Kaynakça

- Akün, Ö. F. (1979). "Şemseddin Sâmî", MEB İslam Ansiklopedisi, İstanbul, C.11, 411-422 ss..
- Akün, Ö. F. (1998). "Hoca Tahsin" TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, C. 18, 198-206 ss.
- Aslan, B. (2016). "Şemseddin Sami'nin Aile Dergisi" Uluslararası İki Toplumun Aydını: Şemseddin Sami Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Trakya Üniversitesi Yay., Edirne, 173-182 ss
- Karaca, Ş.(2010). "Şemseddin Sami ve Kadınlar", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Vol. 3, 136-146 ss.
- Levend, A. S. (1969). *Şemseddin Sami*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 56-59 ss.
- Şemseddin Sami,(1296). *Emsâl*, Mihran Matbaası, İstanbul.
- Şemseddin Sami (1300). *Letâif*, Mihran Matbaası, İstanbul.
- Şemseddin Sami (2010). *Emsâl-Özdeyişler*, Haz. İbrahim Öztürkçü, Akademik Kitaplar, İstanbul.
- Tarhan, A. H. (2013). *Bütün Şiirleri*, (Haz. İnci Enginün), Dergâh Yay., İstanbul.
- Topaloğlu, Y. (2012). *Şemseddin Sami Süreli Yayınlarında Çıkmış Dil ve Edebiyat Yazıları İnceleme-Metin*, Ötüken Yay., İstanbul.